

Terugblik herdenking 4 mei in Wormer en Neck

Gepubliceerd: 04-05-2025

In Wormer begon de herdenking met een kranslegging bij de gedenkplaat van Jan Kuijper naast het woonhuis Dorpsstraat 191. Aansluitend was er een stille tocht naar het monument op de hoek Zaandammerstraat-Dorpsstraat.

In Neck verzamelden belangstellenden in 1456 en liep de stoet naar het oorlogsmonument aan de Pieter Slootenweg.

Hieronder de toespraken van burgemeester Michel in Wormer en wethouder Pietersma in Neck.

Toespraak 4 mei 2025 - Herdenking Wormer

Goedenavond,

Welkom bij deze 4 mei herdenking in Wormer en wat ontzettend fijn dat u vanavond gekomen bent met zo velen. Vandaag herdenken wij alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en alle slachtoffers van oorlogssituaties en vredesoperaties waarbij Nederland betrokken was sindsdien.

Het is inmiddels 80 jaar geleden dat Nederland verlost werd van de Duitse bezetter. En 80 jaar geleden dat een tijd eindigde die gekenmerkt werd door onderdrukking, geweld, angst en honger. Een tijd waarin de verschrikkingen zo groot waren, dat ouders hun eigen kinderen hiertegen niet konden beschermen, jongens en mannen te werk werden gesteld in Duitsland, Joodse inwoners uitgesloten en geïsoleerd werden en systematisch vermoord werden. Een ijzingwekkende tijd.

Gelukkig ontstond er in Wormer ook verzet tegen de bezetter. Over een van de inwoners die actief werden in het verzet wil ik vandaag wat meer vertellen. Het betreft Jan Kuijper, ambachtsman en badmeester van zwembad het Zwet in Wormer.

Jan Kuijper werd geboren op 29 oktober 1907 en was toen de oorlog uitbrak getrouwd en had kleine kinderen. Hij was een uiterst betrokken, geëngageerde en geïnteresseerde man. Een van zijn uitgangspunten was dat ontwikkeling en kennis vergaren erg belangrijk zijn. Zo zei hij regelmatig: 'Bibliotheken hebben we niet voor niets'. Jan Kuijper had ideeën en was bereid zich hier hard voor te maken. Zo was hij een van de initiatiefnemers voor het ontstaan van zwembad het Zwet. Maar ook voor de communistische partij was hij actief. Hij was een echte vakbondsman en organiseerde bijeenkomsten over het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in de Zaanse fabrieken, en zette zijn organisatietalent in voor het welzijn van anderen. Hij weigerde pertinent om een baan 'hogerop' te accepteren, want hij voelde zich verwant aan de mensen, en wilde een van hen blijven.

Zijn betrokkenheid bij het verzet begon al vroeg. Zo haalde hij al vroeg samen met zijn vrouw vluchtelingen uit Duitsland, die dan korte tijd in Wormer verbleven bij zijn gezin thuis en vervolgens ondergebracht werden op onderduikadressen elders. Ook richtte hij vanuit de CPN samen met zijn broer Kees het zogenaamde Solfonds op. Een solidariteitsfonds dat gezinnen ondersteunde waar onderduikers zaten.

Jan had buitengewoon goede contacten en een groot netwerk. Dat kwam goed van pas bij het zoeken naar onderduikadressen, maar er werden ook volop persoonsbewijzen vervalst, de Zaanbrug werd onklaar gemaakt en apparatuur en fabrieksmachines werden verstoopt voordat de Duitsers deze buit konden maken. Bij bakkerij Kaskes werden bijeenkomsten belegd, groepen werden opgericht en Jan Kuijper nam samen met anderen een coördinerende rol op zich.

De Duitsers probeerden steeds machines en apparatuur uit Zaanse bedrijven te slopen en te vervoeren naar Duitsland ten behoeve van de oorlog. Dat wilde het verzet voorkomen. Hier werd een zogenaamde technische commissie voor in het leven geroepen, waar Jan Kuijper een hoofdrol in speelde. Voedsel werden verplaatst van bedrijf naar bedrijf. Belangrijke onderdelen van apparatuur uit bedrijven werden door het verzet onklaar gemaakt of zelf meegenomen en verstoopt. Zo werd er bijvoorbeeld apparatuur van de Van Gelder papierfabriek verstoopt onder water in zwembad het Zwet. Jan Kuijper overlegde hierover veel met ingenieur Büter, welke onderdelen het beste gesaboteerd konden worden.

Op 29 november 1944 gaat het mis. Een onderduiker waagt zich op straat en speelt zichzelf door een onhandigheid in de kijker van de Grüne Politzei. Die zet de achtervolging in. Jan Kuijper is op dat moment in de buurt en draagt een vergelijkbare regenjas. De Duitsers zien hem aan voor de man die ze achtervolgden en achter weverij Koster, waar nu de hoofdlocatie is van kinderopvang Baloe wordt Jan Kuijper doodgeschoten. Veel mensen hebben de achtervolging en schietende Duitsers gezien op straat, waaronder zijn eigen kinderen. Een ongelofelijke verdrietige situatie. Er komt geen eens een begrafenis, want er mag niet teveel aandacht voor zijn overlijden komen. En het mag duidelijk zijn: de dood van Jan Kuijper is een enorme klap voor zijn familie, het verzet en alle mensen die op hem konden rekenen.

Jan Kuijper ging in verzet tegen onrecht. Streed voor wat hij het juiste vond en moest dit met de dood bekopen. Ondanks de risico's, ondanks zijn jonge gezin, ondanks het gevaar en de angst kwam hij op voor zijn dorpsgenoten. Zijn dochter Els Koolman-Kuijper omschreef het mij als volgt: 'ze pikten het gewoonweg niet wat er gebeurde'. Er brandde een vuur van strijd voor gerechtigheid in Jan Kuijper en zijn collega verzetsmensen.

Ook vandaag is het van belang omdat focus te houden op gerechtigheid en rechtvaardigheid. Lang hebben we gedacht dat de verschrikkingen uit de Tweede Wereldoorlog tot het verleden behoren, maar inmiddels leven we in een tijd waarin oorlog zich een stuk dichterbij afspeelt. En opnieuw worden waarden als vrijheid, gelijkheid en solidariteit op de proef gesteld. Worden polarisatie en tegenstellingen aangewakkerd. Het blijft daarom van belang om de verhalen uit de Tweede Wereldoorlog te blijven vertellen en actief vorm te geven aan onze vrijheid, waar velen hun leven voor gegeven hebben.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan iedereen die vandaag een bijdrage heeft geleverd aan deze herdenking. In het bijzonder wil ik Els Koolman-Kuijper bedanken, dochter van badmeester Jan Kuijper, voor haar hulp bij de

totstandkoming van deze toespraak. En voor u: fijn dat u hier vanavond aanwezig wilde zijn. Laten we samen blijven werken aan een samenleving waarin respect, begrip en verdraagzaamheid vooropstaan.

Wilt nog meer te weten komen over de 5 oorlogsjaren in Wormer? Loop dan straks nog even langs de Beschuitstoren. Daar draait vanavond ter gelegenheid van 80 jaar vrijheid een presentatie over de oorlog in Wormer van het Waterlands Archief.

Ik wens u alvast een mooie avond en wel thuis voor zo meteen.

Toespraak 4 mei 2025 - Herdenking Neck en Wijdewormer

Geachte aanwezigen,

Vandaag staan we samen stil bij een bijzonder moment in onze geschiedenis. In 2025 is het tachtig jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog tot een einde kwam. Door het hele land herdenken we de slachtoffers en morgen vieren we de vrijheid die we dankzij de inzet van geallieerde militairen en het moedige verzet hebben herwonnen.

De Jodenvervolgung tijdens de Holocaust leidde tot de moord op miljoenen Joden door de nazi's. Dit resulteerde in verlies van levens en culturele identiteit, met

diepe gevolgen voor de overlevenden en de wereldgeschiedenis.

Ook hier, in Neck en de Wijdewormer, hebben de oorlogsjaren diepe sporen nagelaten. Onze dorpen, klein en ogenschijnlijk afgelegen, werden geconfronteerd met de harde realiteit van de bezetting. Angst, verraad en verlies waren dagelijkse kost. Maar juist in deze moeilijke tijden stonden gewone mensen op en toonden buitengewone moed.

We denken vandaag in het bijzonder aan verzetsman Pieter Slooten uit Neck, die op 8 maart 1945 zonder proces werd geëxecuteerd als vergelding voor een mislukte aanslag op een hoge Duitse officier. Zijn daad, en die van vele anderen, herinnert ons eraan hoe kwetsbaar vrijheid is. Families die onderduikers verborgen, burens die elkaar hielpen – hun verhalen zijn verhalen van hoop en solidariteit, maar ook van pijn en verdriet.

De littekens van de oorlog zijn nog steeds voelbaar in onze dorpen en families. Levens werden verwoest, gezinnen verscheurd. Toch bleef de wil om vrij te zijn overeind. Het is aan ons om die vrijheid te koesteren en te beschermen. Vrijheid is immers niet vanzelfsprekend. Ze vraagt om waakzaamheid, om solidariteit, om het besef dat we samenleven in een democratie waar mensenrechten worden gerespecteerd.

In een wereld waarin onrust en uitsluiting nog steeds bestaan, is het belangrijk dat wij niet alleen herdenken, maar ook handelen. Dat wij, net als de mensen van toen, opstaan voor elkaar en voor het recht om vrij te zijn. Want hoewel wij in 1945 onze vrijheid terugkregen, wordt er op veel plaatsen in de wereld tot op de dag van vandaag oorlog gevoerd.

De wereldorde is op diverse fronten sterk aan het veranderen waarbij we helaas moeten constateren dat de democratische waarden en de internationale rechtsorde onder druk komen te staan. De Verenigde Staten stellen het functioneren van de NAVO op de proef, terwijl China en Rusland onverminderd doorgaan met hun expansiedrift. Een internationale handelsoorlog brengt voor miljoenen mensen economische en sociale onzekerheden met zich mee.

Daarom wordt er ook nu een beroep op ons allen gedaan. Onze defensie zal de komende jaren worden versterkt. Aan alle burgers wordt gevraagd om hun zelfredzaamheid te vergroten, bijvoorbeeld door noodpakketten aan te leggen. En volgend jaar worden twee miljoen jongeren uitgenodigd om na te denken over een functie bij defensie. Want alleen in een land zonder oorlog, waar mensenrechten worden nageleefd en geen onderdrukking heerst, kan een

samenleving goed functioneren.

Vandaag herdenken wij en morgen vieren we niet alleen tachtig jaar vrijheid, maar ook dat wij in een democratie leven. Vrijheid is nooit af; we moeten er dagelijks aan werken. Door elkaar de ruimte te geven en onze democratie te bewaken, houden we Nederland vrij en tolerant. Laten we daarom vrijheid niet alleen vieren, maar samen. Want vrijheid deel je met elkaar.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan een ieder die vandaag een bijdrage heeft geleverd aan deze herdenking. En dank aan u allen, fijn dat u aanwezig was hier vanavond in Neck. We gaan straks nog een kop koffie drinken met elkaar, maar ik wens u alvast een mooie avond.

